

A 5-A CONFERINȚĂ BIENALĂ NATCC (NORTH AMERICAN TEXTILE CONSERVATION CONFERENCE) MEXIC 2005

Ileana BONDOC-CREȚU
Mihai LUPU

În perioada 8 -11 noiembrie 2005 am participat la lucrările celei de-a 5-a bienale NATCC (North American Textile Conservation Conference) organizată în Mexico City de I.N.A.H (Instituto Nacional de Antropologia e Historia) și organizația restauratorilor de artă textilă din America de Nord. NATCC, fondată în 1994, are ca scop întâlniri, schimburi de informații, inițiere de proiecte de cercetare între profesioniștii domeniului, care se întâlnesc o dată la doi ani în conferințe cu teme stricte. România a fost acceptată începând cu a treia bienală cu lucrări semnate Ileana Crețu și Mihai Lupu. Valoarea materialelor trimise de noi a fost confirmată prin publicarea lor în buletinul NATCC, deși nu am fost prezenți din cauza lipsei fondurilor .

Urmarea interesului stârnit și ca o recunoaștere a valorii școlii românești de restaurare textile din MNAR, în anul 2005, am primit invitații personale de participare, adresate de d-na Deborah Lee Trupin, membru fondator și organizator al NATCC, cu *scopul principal de-a stabili contacte directe cu conducerea organizației, dezvoltarea celor deja existente, în beneficiul ambelor părți.*

Conferința din 2005 a fost prima organizată în colaborare SUA - Mexic și a reunit peste 200 de specialiști din Canada, Brazilia, Chile, Noua Zeelandă, Germania, India, Grecia, România, Egipt, Sudan etc.

Tema conferinței: recuperarea textilelor arheologice și tratamentele aplicate. Demonstrațiile practice în laboratoarele specializate ale INAH au fost menite să completeze informațiile într-un domeniu puțin mediatizat din cauza specializării stricte.

Conferința din acest an a permis cercetătorilor să-și îmbogățească experiența deoarece siturile arheologice din care s-au prelevat piese textile sunt variate ca problematică și zonă.

Conferința a fost organizată pe secțiuni: lucrări științifice, postere, demonstrații practice, vizite de documentare la laboratoarele facultății de restaurare și muzee cu specific divers.

Lucrările prezentate în plen au demonstrat varietatea problemelor cu care se confruntă restauratorii și caracterul interdisciplinar al științei restaurării: de la dificultatea recuperării materialului arheologic și reechilibrarea lui cu mediul, până la tipuri de investigații fizico-chimice și modalități de etalare și conservare.

Siturile cu textile peruviane, chiliene, mexicane sau din Noua Zeelandă, modalitățile de intervenție și punere în stare de expunere a obiectelor din materiale variate (fibre liberiene, pene, bbc, lână etc.) au ridicat atât probleme tehnice, cât și de natură etică sau estetică. Este de remarcat colaborarea instituțiilor specializate din SUA, Mexic, Egipt și Sudan în rezolvarea problemelor textilelor arheologice considerate ca valori aparținând nu doar statului pe teritoriul căruia au fost descoperite, ci patrimoniului textil universal.

Utilizarea aparaturii performante pentru analize calitative vizând materialele compozite, tehnicile de lucru, dar și identificarea și posibila cuantificare a pesticidelor organice remanente în bunurile culturale conservate au reprezentat informații utile nu doar pentru domeniul textilelor arheologice.

În cadrul conferinței au fost acceptate și lucrări care nu răspundeau cerințelor organizatorilor, dar care ofereau date interesante referitoare la obiecte textile diferite morfologic, stilistic și tehnic de cele amerindiene sau africane. În acest sens amintesc lucrarea colegilor din Grecia, referitoare la textilele în tehnica bizantină, la primul ajutor și la conservarea preventivă dar și pe cea referitoare la protecția și tranferul obiectelor muzeale din biserici, așa cum se realizează în Mexic.

Posterele au fost prezentate în secțiune separată și au privit aspecte stricte de conservare și tratamente sau proiecte de recuperare și restaurare a unor piese arheologice, în general schematic și în număr restrâns, fără să prezinte un interes științific deosebit. Din păcate, accesul la **demonstrațiile practice** a fost limitat la 20 de locuri, datorită costurilor suplimentare (140\$/persoană), plătite în afara taxei de participare și a locurilor trase la sorți dintre cei care au plătit taxa de participare înainte de 1.09.2005.

În cadrul Conferinței a fost organizat un **sector dedicat meșteșugurilor tradiționale și produselor de conservare**; s-au oferit cataloage cu mostre de materiale textile atestate și utilizate în restaurare sau dezinfectanți, precum și un stand cu prezentarea coloranților naturali specifici Mexicului, a tehnologiei tradiționale și mostre de obiecte vopsite în acest fel. Colaborarea în acest domeniu va continua având în vedere preocupările noastre privind coloranții naturali în textilele românești și semnalarea coșenilului mexican în broderia post-bizantină în întreaga producție europeană, începând cu sec 16.

Lucrarea noastră prezintă evoluția și nivelul atins de restaurarea romanească în domeniul textilelor arheologice în perioada 1960-2005, în MNAR, punând în evidență dezvoltarea laboratorului de profil și profesionalismul experților români, recunoscuți pentru respectul lor față de principiile acestei profesii. Materialul contribuie la completarea informațiilor privind tipuri de tratamente și substanțe folosite cu precădere în România de peste 25 de ani. Importanța Conferinței, numărul foarte mare de participanți, membrii ICOM-CC, existența unui site al NATCC care informează periodic despre temele bienalelor, relațiile amiabile stabilite cu experții americani și interesul constant suscitată de lucrările românești prezentate la NATCC ne permit să considerăm că este un început de drum pentru o colaborare de viitor, cu atât mai mult cu cât lucrarea a suscitată interes și am constatat că principiile noastre de intervenție pe obiect sunt asemănătoare cu cele promovate de școala de profil din Mexic.

Am considerat util să diseminăm informația referitoare la școala de restaurare și la patrimoniul cultural textil al României prin realizarea unui CD care să contină lucrarea în varianta de editare, în lb. engleză, dar și în varianta de prezentare Power Point; CD-urile au fost înmânate doamnelor **Deborah Lee Trupin**, organizator NATCC, New York State Office of Parks, Recreation and Historic Preservation, Peables Island Resource Center, SUA, **Lorena Roman**, Escuela Nacional De Conservacion, Restauracion y Museografia, Presedinte NATCC - Mexic, **Emilia Cortes si Florica Zaharia** – Metropolitan Museum of Art – SUA, dl. **Ignatio del Rio**, cercetător în domeniul coloranților naturali – Mexic. De asemenea, bibliotecii ENCRyM (Escuela Nacional de Conservation, Restauration Y Museografia) am dăruit albumul "Ulcioare Românești de Nuntă", autor Georgeta Roșu –MTR. Din păcate, MNAR nu ne-a putut pune la dispoziție Ghidurile colecțiilor sale. Colegii noștri au apreciat deosebit de important acest schimb direct de informații deoarece despre realizările și valoarea colecțiilor românești nu exista informații. Materialul va constitui sursa de documentare pentru arhivele unor prestigioase instituții din SUA și Mexic. Intentionăm să inițiem colaborări cu colegii din Grecia în vederea documentării reciproce cu privire nu doar la textilele arheologice, având în vedere problematica similară a patrimoniului ecleziastic.

Extrem de utile au fost vizitele de documentare la situri arheologice sau muzee cu profil divers. Am avut ocazia să vizităm **Muzeul Național de Antropologie, Muzeul Franz Mayer, Muzeul Național de Istorie, Templul Mayor (Mexico City) și ansamblul arheologic de la Teotihuacan.**

Concluzia generală este grija excepțională acordată de stat muzeelor și patrimoniului mexican nu doar prin fonduri speciale orientate spre conservare, restaurare, întreținere, ci și prin pregătirea de specialitate asigurată de o universitate special constituită în acest scop și implicată în demersul cultural de punere în evidență a valorilor naționale mexicane: Școala Națională de Conservare, Restaurare și Museografie "Manuel del Castillo Negrete", subordonată IHAH. Întreaga activitate privind patrimoniul cultural este condusă de Consiliul Național de Cultură și Artă și de Institutul Național de Antropologie și Istorie (INAH) care are în subordine instituțiile culturale cele mai importante: muzee, școli sau reviste de specialitate. În prezent, în Mexic exista opt astfel de publicații care se adresează specialiștilor din conservare, restaurare, istoria artei, investigații, arheologie etc. INAH este răspunzător și de corelarea proiectelor culturale importante, atât manifestări internaționale de tipul NATCC, cât și proiecte pe termen lung de restaurare a unor situri arheologice cum sunt Monte Alban, Tlaxcala, Oaxaca sau a unor monumente reflectând moștenirea spaniolă.

Muzeul Național de Antropologie a fost singurul la care s-au acceptat legitimațiile ICOM; muzeele F. Mayer și Național de Istorie au intrare liberă, iar la situ-rile Teotihuacan și Templul Mayor biletul de intrare este de cca 4\$ USA.

Cu excepția Muzeului Frantz Mayer și a Muzeului Obiectelor de Ceară, restul muzeelor importante sunt în Parcul Chapultepec, care grupează Muzeul Național de Antropologie, Muzeul de Artă Modernă Rufino Tamayo, Grădina Botanică, Grădina Zoologică, Castelul Chapultepec și un splendid muzeu interactiv pentru copii, într-un cadru natural întins pe zeci de hectare și unit cu centrul capitalei printr-unul dintre cele mai lungi bulevarde Paseo de la Reforma. Întregul complex este modernizat de cca 20 de ani.

Modul exemplar de expunere, microclimatul perfect controlat (iluminare, temperatură, umiditate relativă), vitrinele, ghidajul video, audio, modul artistic și didactic de prezentare a exponatelor sunt specifice tuturor muzeelor vizitate și reflectă respectul statului față de patrimoniu, de la cel mai mic obiect până la cea mai mare piramidă și mândria cu care acest popor își etalează minunatele valori; totul îndeamnă la reflecție asupra diferenței de mentalitate cu privire la obiectul muzeal-muzeu, vizitator dintre ei și noi. Nu am văzut obiecte nerestaurate sau restaurate fără respectarea principiilor fundamentale ale acestei științe. Textilele arheologice sunt expuse în număr foarte limitat și numai cele aflate în stare bună de conservare; fiecare dintre ele are propria casetă și apoi, este expusă într-o altă vitrină închisă. Este de semnalat modul extrem de variat și prietenos în care sunt amenajate spațiile de vizitare, care, în ciuda dimensiunilor, crează intimitate, permit reculegere în fața exponatelor și au impact estetic deosebit. Cromatica spațiilor de expunere este sobră evitând agresiunea vizuală prin culori dure sau prea strălucitoare.

Muzeele reprezintă nu doar instituții care se adresează turistului, ci, în primul rând, propriului popor; sunt școli în sine, în care copiii de diferite vârste sunt instruiți și învățați să respecte valorile civilizațiilor amerindiene, în context mondial. Nu putem să nu menționăm curățenia exemplară din muzee (făcută în permanență, chiar și în timpul vizitării, fără să deranjeze), amabilitatea prin care oricine îți oferă ajutor; poliția turistică, aflată la intersecțiile marilor artere din capitală, atentă la fiecare nevoie a vizitatorului, crează o atmosferă generală de prietenie în care nu te poți simți stingher.

Muzeul Național de Antropologie, considerat unul dintre cele mai mari, complexe și moderne muzee ale lumii prezintă într-o manieră ireproșabilă artefacte specifice tuturor culturilor și civilizațiilor care s-au suprapus pe teritoriul Mexicului până la cucerirea spaniolă, în cele 12 galerii de la parter. Etajul este dedicat colecției de costume etnografice aparținând fiecareia dintre cele 56 culturi indigene care au supraviețuit până în zilele noastre, explorând aspecte ale vieții cotidiene, ale religiei sau obiceiurilor, explicând evoluția și continuitatea lor în context modern. Curțile exterioare fiecărei galerii prezintă machete și replici ale siturilor arheologice importante excavate până în prezent. În galerii sunt recreate morminte, cu inventar complet, așa cum au fost descoperite la Teotihuacan, Monte Alban sau Oaxaca. Muzeul reflectă perfect imaginea completă a istoriei Mexicului. Interesul copiilor este susținut prin jocuri tematice interactive pe calculator, la care aceștia au acces gratuit prin terminalele video, aflate în fiecare sală. Pentru vizitatorii în vârstă, muzeul pune gratuit la dispoziție scaune rulante sau mici scăunele portabile. Ghidajul este asigurat de personal specializat sau de ghizi privați.

În aceeași perioadă era găzduită o expoziție de artă spaniolă-sec 10-16, realizată în colaborare cu partenerul european, în spațiul special proiectat pentru expoziții temporare, plasat în afara celor 12 galerii. Compartimentarea spațiului cu pereți de rigips în care erau sugerate forme arhitecturale specific maure, pentru punerea în evidență a fragmentelor de coloană de marmură, a plăcilor de faianță sau pavimentelor, încastrarea vitrinelor, ecranele video prezente peste tot în sala de expunere, etalarea tapiseriilor de mari dimensiuni pe suporturi cu panta rotunjită constituiau tot atâtea soluții moderne pentru prezentarea unui patrimoniu european de excepție, la standarde de performanță științifică și artistică excepționale, paralel cu statistica privind vizitatorii, realizată prin contorizare electronică a intrărilor și ieșirilor.

Templul Mayor este un sit arheologic, în curs de restaurare, aflat în inima capitalei, aproape complet distrus de spanioli în sec 16. În prezent, se poate vizita etapa târzie a templului aztec, primul nivel fiind în reconstrucție. Ca pretutindeni în Mexic, în incinta complexului s-a construit un muzeu în care sunt prezentate, pe patru nivele, în aceleași condiții de conservare și restaurare amintite artefactele restaurate, găsite în templu, într-o succesiune logică privind istoria generală a Mexicului, războiul și sacrificiile umane, zeii, tributul și comerțul, flora și fauna, agricultura, cucerirea spaniolă.

Muzeul Franz Mayer are cea mai bogată colecție de artă decorativă din Mexico City, găzduită într-un vechi spital, cu doua etaje, construit în sec 16, având o curte interioară elegantă. Patrimoniul muzeului conține 8000 de piese din Europa, Extremul Orient și Mexicul colonial: tapiserii, textile eclesiastice, costume laice, sculptura în lemn, obiecte bisericești, peste 1000 piese argint, mobilier, ceramica, pictura mexicană. Spațiul dedicat expunerii pieselor textile este luminat sub 50 luchi; obiectele sunt expuse în vitrine închise, pe suport vertical, cu pantă sau cu susținere dinspre spate, astfel încât obiectele să suporte cât mai puține tensionări; sunt restaurate prin consolidare pe suport textil și nu prin lipire – indiferent de gradul de degradare inițială. Este de menționat afișul de întâmpinare prin care se explică vizitatorilor sensibilitatea fibrelor textile la radiația luminoasă și se cere scuze pentru lumina redusă.

Complexul arheologic Teotihuacan situat la 42 de km de capitală și cca 30 de km de vulcanul activ Popocatepetl permite un acces rapid și extrem de civilizat cu autocar, succedat la 10 minute. Fondat înainte de era creștină și abandonat în sec 6 e.n complexul ritual este situat la mai bine de 2400m altitudine, pe vârful unui munte nivelat are o suprafața de cca 20 kmp. S-au reconstituit complet Templul Soarelui, al Lunii și, parțial Palatele Zeilor-Regi Quetzalcoatl și Quatzelpapalotl (inclusiv fresca), precum și numeroase alte temple mici de pe « Drumul morților ». Considerat misterios și în zilele noastre pentru că adevărații constructori au rămas un mister, complexul este cunoscut sub denumirea sa aztecă însemnând «orașul unde oamenii devin zei ». Uimește efortul economic excepțional făcut de guvernul mexican într-o țară extrem de săracă: între 1864-2005 s-a investit constant în recuperarea acestor vestigii restaurate în proporție de numai 10%. Restul de 90% este încă neexcavat. În apropierea Piramidei Soarelui s-a construit un muzeu care permite vizualizarea, printr-un geam de sticlă a acesteia; prin pardoseala transparentă se vede întreaga machetă a complexului dezvelit până în prezent. Situarea situ-lui la mare altitudine, într-o climă tropicală și un peisaj arid, în afara oricărei surse naturale de apă au determinat crearea unui spațiu de recreare vizuală prin constituirea unei grădini botanice în miniatură, în care sunt prezentate specii de agave și cactusi, deasemenea vizibile din interiorul muzeului.

ENCRym-ul este școala națională de restaurare, sub conducerea INAH și pregătește restauratori pentru patrimoniul mobil, arhitecții pentru cel imobil și muzeografi. Școala este înființată din 1968 și atestată de Ministerul Educației Publice din 1977. Scopul declarat este pregătirea specialiștilor la nivel academic, cu responsabilitate, în spiritul respectării principiilor etice și științifice ale profesiei, aplicând tehnica și materialele cele mai noi în domeniu. Studiile durează 4, 6 sau 9 semestre, funcție de specializare (muzeografi, arhitecți sau restauratori) și vizează pregătire multidisciplinară, dublată de practică și examene de evaluare. Examenul de intrare constă în teste de fizică, chimie, biologie, matematică și istorie; verificarea aptitudinilor artistice, manualitate și coordonare motrică fină, integrare cromatică. Sunt preferați absolvenții de studii post-liceale sau de facultate de minim 3 ani în domenii conexe, dar nu mai vârstnici de 35 de ani. Ambele specializări sunt considerate masterate.

În încheiere dorim **să mulțumim Ministerului Culturii și Cultelor din România, domnului ministru Adrian Iorgulescu și domnului ministru secretar de stat Virgil Nițulescu** care au făcut posibilă prezența noastră la această manifestare de excepție și ne-au oferit prilejul unui schimb de experiență unic. Sperăm ca, împreună cu colegii din Mexic, SUA sau Grecia să deschidem noi direcții de colaborare benefice tuturor și să contribuim încă odată, la afirmarea tradițiilor școlii românești de muzeografie și restaurare în lume.

**THE FIFTH BIENNIAL CONFERENCE NATCC
(NORTH AMERICAN TEXTILE CONSERVATION CONFERENCE)
MEXICO CITY 2005**

- Abstract -

The paper presents the Romanian experience at the fifth biennial NATCC meeting "Recovering the past The conservation and Ethnographic Textiles" - Mexic 2005. The Conference was focus on the conservation, research, diffusion and exhibition of the archeological and ethnographic textiles.

